

Državni izpitni center

M 1 0 2 5 0 1 1 3

JESENSKI IZPITNI ROK

GEOGRAFIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sobota, 28. avgust 2010

SPLOŠNA MATURA

Splošna navodila zunanjim ocenjevalcem

1. Zunanji ocenjevalec mora smiselno slediti navodilom za ocenjevanje, v katerih so zapisani moderirani odgovori za posamezen izpitni komplet.
2. Če kandidat poleg pravilne ugotovitve napiše še izključujočo, nepravilno trditev, se odgovor ovrednoti z nič (0) točkami.
3. Nejasne in nečitljive rešitve ter nejasni kandidatovi popravki se ovrednotijo z nič (0) točkami.
4. Slovenska zemljepisna imena in geografski pojmi morajo biti v celoti poimenovani pravilno.
5. Pri tujih poimenovanjih naselbinskih in nenaselbinskih zemljepisnih imenih se dopušča zamenjava ali izpustitev ene črke.
6. Pri vprašanjih višje ravni (pojasnite, analizirajte, ovrednotite) so v rešitvah navedeni le elementi. Za pravilni odgovor se upošteva, če kandidat uporabi vsaj en element v smiselni besedni zvezi.

IZPITNA POLA 1 (Obča geografija – Izbrane regije)

A1 – OBČA

1. B
1 točka
2. *Pozitivno sporočilo:* Na vulkanskih izmečkih nastane zelo rodovitna prst. / Zaradi vulkanizma so nastala za poselitev primerna otočja. / Vulkanski pojavi so turistična zanimivost. / Vulkanizem spremljajo izviri vroče vode, ki jo lahko vsestransko izrabljamo. / Na vulkanizem so vezana nahajališča kovinskih in nekovinskih rudnin.
Negativno sporočilo: Vulkanski izbruhi ogrožajo življenje ljudi in lahko pogubijo številna človeška življenja. / Vulkanski izbruhi lahko povzročijo veliko materialno škodo, požare, poplave in zemeljske plazove. / Vulkanizem lahko uniči obdelovalne površine. / Vulkanizem lahko ovira letalski promet.
Za oba smiselna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.

3. *Opis:* Tektonski jarek nastane s spuščanjem kamninskih plasti ob prelomih. / Tektonski jarek nastane z ugrezanjem tektonskih grud ob prelomih.
Risba:

Za smiselni opis in pravilno risbo 2 točki, za opis ali risbo 1 točka.

4. *Preoblikovalec:* ledenik / gorski ledenik
Gradivo: morena / talna morena / bočna morena / srednja morena / ledeniška groblja
Reliefna oblika: krnica
Opis: Ledenik s svojo težo pritiska na živoskalno podlago pod seboj in ob sebi, jo brusi in iz nje trga kamenje, led z odtrganim kamenjem ima še večjo erozijsko moč za nadaljnje brušenje in trganje podlage. / Zaradi premikanja led pogloblja in širi dolino.
Za štiri pravilne odgovore 3 točke, za tri 2 točki, za dva 1 točka.
5. *Tip površja:* puščavsko površje / eolski tip površja
Pojasnilo: (Obalne) puščave nastanejo zaradi hladnih morskih tokov, nad katerimi je slabo izhlapevanje vode, zato je zrak, ki ga veter prinese nad kopno, razmeroma suh.
Za pravičen tip površja in smiselno pojasnilo 2 točki, za tip površja ali pojasnilo 1 točka.

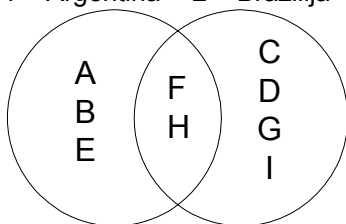
A2 – OBČA

6. Trditev pove, da se je leta 2002 iz občine Cerklje izselilo 10 ljudi več kakor se jih je priselilo / razlika med priseljenimi (imigranti) in odseljenimi (emigranti) je znašala 10 oseb v korist odseljenih.
1 točka
7. *Selitve:* politične
Emigranti: begunci
Opis: Prisilno zapuščanje domov, države zaradi vojne, ogroženosti življenja.
Za tri pravilne odgovore 3 točke, za vsak pravičen odgovor 1 točka.
8. Velike družine s številnimi otroki / slabe možnosti za zaslužek / agrarna prenaseljenost, velika gostota poselitve na podeželju / majhna posest in otežena pridelava hrane za preživetje / neustrezen način kmetovanja / velika brezposelnost in hkrati majhne možnosti zaslužka / naravne katastrofe.
Za tri pravilne opise 2 točki, za dva 1 točka.

9. A
C
B
C, B
Za štiri ali tri pravilne odgovore 2 točki, za dva 1 točka.
10. *Problemi:* Stopnja brezposelnosti je pri priseljencih nekajkrat večja kakor pri domačinih. / Priseljenci opravljajo težka, slabše plačana dela, ki se jih domače prebivalstvo izogiba. / Potomci imajo slabše možnosti za izobraževanje in zato dosegajo nižjo kvalifikacijo. / Z asimilacijo izgubljajo prvotno kulturno identiteto. / Nestrpnost in sovraštvo med domačini in tujci. / Slabše bivalne razmere v primerjavi z domačini.
Za dva pravilna opisa 2 točki, za enega 1 točka.

B1 – SVET

11. 1 Nazca plošča
3 Južnoameriška plošča
2 globokomorski jarek
5 mladonagubano gorovje
4 predkambrijski ščit
Za pet pravilnih odgovorov 2 točki, za štiri ali tri 1 točka.
12. *Višavji:* Brazilsko in Gvajansko višavje.
Opis: Litosferska Nazca plošča tone / izgineva/se podriva pod Južnoameriško. Zaradi destruktivnega stika dveh litosferskih plošč / zaradi cone subdukcije.
Za pravilno imenovani obe višavji 1 točka, za pravilno pojasnitev 1 točka, skupaj 2 točki.
13. Tropski in subtropski pas
1 točka
14. Lima leži v zavetrni legi / leži ob hladnem Perujskem / Humboldtovem morskem toku / lega na območju visokega zračnega tlaka.
Capo Raper leži na privetrni strani Andov / je pod vplivom stalnih zahodnih vetrov / oceansko podnebje / vpliv orografskih padavin.
Za dva pravilna opisa 2 točki, za enega 1 točka.
15. 1 – Argentina 2 – Brazilija

Za devet ali osem pravilnih odgovorov 3 točke, za sedem ali šest 2 točki, za pet ali štiri 1 točka.

B2 – SVET

16. Tetis, Indijski ocean
Za oba odgovora 2 točki, za enega 1 točka.
17. *Rečni režim:* dežni / pluvialni / monsunski / ledeniški
Opis: Visok pretok je posledica poletnega monsunskega deževja, nizek pretok pozimi pa je posledica majhne količine padavin v času suhega, zimskega monsuna. / Visok pretok je posledica poletnega taljenja snega in ledu v Himalaji, nizek pretok pozimi pa je posledica snežnih padavin ali pomanjkanja padavin.
Za oba smiselna odgovora 2 točki, za rečni režim 1 točka, za oba opisa (vzrok za visoki in nizki pretok) 1 točka.

18. Je najbolj slano jezero na svetu. / Zaradi visoke slanosti je v njem malo živih organizmov. / Leži v najnižji, najgloblji depresiji na zemeljskem površju. / Je del endoreičnega območja, saj se vanj izliva Jordan, ki ne priteče do morja. / Čeprav ga imenujemo morje, gre za jezero. / Obseg jezera se zmanjšuje. / Jezersko blato in soli imajo zdravilne učinke.
Za dva pravilna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.
19. V reko raztrosijo pepel umrlega, saj verujejo, da se tako ohranja in nadaljuje njegovo življenje. / V reki opravljajo obredno umivanje. / Ob reki so številni hindujski templji. / Ob reki je Varanasi (Benares), ki je najpomembnejši hindujski romarski kraj. / Za hindujce je to sveta reka.
Za smiselno pravičen odgovor 1 točka.
20. *Pozitivni učinek:* Ob jezcu so zgradili hidroelektrarno, s katero bodo pridobili del energije, ki jo Kitajska potrebuje za svoj hitri gospodarski razvoj. / Z usmeritvijo v pridobivanje hidroenergije bo Kitajska porabila manj fosilnega goriva in bo tako manj onesnaževala ozračje. / Zajezitev reke bo prispevala v zmanjšanju poplav v nižavju ob spodnjem toku, saj bo jez zadržal vodo više, v srednjem toku. / Veliko akumulacijsko jezero, ki je nastalo za jezom, bo omogočilo plovbo ladij globlje v notranjost. / S hidroelektrarno bodo pridobili nova delovna mesta v doslej manj razvitem delu v notranjosti države.
Negativni učinek: Za jezom je nastalo veliko akumulacijsko jezero, ki je poplavelo dolino, zaradi česar so morali izseliti več kakor milijon ljudi. / Velika količina vode v jezeru bo spremenila lokalno in regionalno podnebje, ki naj bi postalo bolj vlažno in še okrepilo padavine. / Uničena bo edinstvena pokrajina in izgubljeno življenjsko okolje za nekatere živali (npr. jangcejskega delfina, ki naj bi izumrl). / Z nastankom jezera za jezom bodo potopljeni številni kulturni spomeniki in arheološka najdišča.
Za štiri pojasnitve 3 točke, za tri 2 točki, za dve 1 točka.

C1 – EVROPA

21. 1: Nemčija A: Bern
2: Poljska B: Praga
3: Slovaška C: Budimpešta
Za šest pravičnih odgovorov 2 točki, za pet ali štiri 1 točka.
22. Nekdanja Vzhodna in Zahodna Nemčija sta se združili v enotno državo. / Nemška demokratična republika in Zvezna republika Nemčija sta se združili. / Češkoslovaška je razpadla v danes samostojni državi Češko in Slovaško. / Slovenija se je osamosvojila, odcepila od nekdanje Jugoslavije. / Slovenija je postala samostojna država.
Za tri pravilne odgovore (ki se morajo nanašati na različne države) 2 točki, za dva 1 točka.
23. *Poljska* je imela po drugi svetovni vojni socialistično družbeno ureditev s planskim gospodarstvom, močno povezanim s Sovjetsko zvezo. / Zaprt gospodarski sistem je na Poljskem onemogočal konkurenčnost in razvoj, zato je bilo gospodarstvo slabše produktivno in izdelki manj kakovostni ter izvoz manjši v primerjavi z Avstrijo.
V Avstriji je gospodarstvo po drugi svetovni vojni temeljilo na kapitalistični, tržni ureditvi. / Gospodarstvo je bilo izrazito izvozno usmerjeno in vsestransko razvito. / Industrija se je spopadala s konkurenco drugih držav, predvsem Nemčije, in je proizvajala visokokakovostne izdelke. / V Avstriji so veliko bolj kakor na Poljskem razvite storitvene dejavnosti, predvsem turizem in promet.
Za pravilno pojasnitev razmer (ali na Poljskem ali v Avstriji) 1 točka.
24. *Leto:* 1990
Opis razloga za spremembo v nekdanji Zahodni Nemčiji:
Poleg priseljevanja delovne sile iz Turčije in drugih, slabše razvitih delov Evrope tudi močno priseljevanje iz Vzhodne Nemčije po padcu berlinskega zidu (železne zaves, združitvi obeh delov Nemčije).
Opis razloga za spremembo v nekdanji Vzhodni Nemčiji:
Po padcu berlinskega zidu (železne zaves, združitvi obeh nekdanjih držav) se je veliko prebivalcev iz slabše razvite nekdanje Vzhodne Nemčije preselilo v bolj razvito nekdanjo Zahodno Nemčijo, kjer je bil višji življenjski standard in boljše možnosti za delo (višje plače).
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva 1 točka.

25. Višja rast prebivalstva je predvsem zaradi močnega priseljevanja tujcev (cenejše delovne sile iz Turčije, slabše razvitih delov Evrope). / Višja rast prebivalstva je zaradi višje rodnosti priseljencev, medtem ko je naravni prirastek Nemcev majhen.
Za smiselno pravilno pojasnitev 1 točka.
26. *Porurje:* Zmanjšalo se je število zaposlenih v industriji, še posebno v jeklarstvu. / Prišlo je do jeklarske krize. / Namesto težke industrije so se preusmerili v industrijo visoke tehnologije. / Na območjih starih, propadajočih industrijskih con so nastali tehnološki parki. / Namesto industrije prevladujejo danes terciarne in kvartarne (storitvene) dejavnosti. / Industrija precej manj onesnažuje okolje kakor v preteklosti.
Šlezija: Veliko tovarn je propadlo zaradi slabe kakovosti izdelkov, nekonkurenčnosti, predvsem v težki industriji. / Industrija je v preteklosti zelo degradirala okolje, stanje v okolju pa se je v zadnjih letih precej izboljšalo. / Začeli so z intenzivnim vlaganjem v posodabljanje (modernizacijo) industrije, tudi s tujim kapitalom. / Uvedli so privatizacijo industrije. / Namesto velikih državnih podjetij zdaj prevladujejo zasebna manjša in srednje velika podjetja (npr. posebna gospodarska cona Katowice).
Za dva pravilna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.

C2 – EVROPA

27. *Otoka:* Velika Britanija, Irska.
Preliv: Rokavski preliv, La Manche, Kanal, Dovrska vrata, Pas de Calais.
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva 1 točka.
28. Odkritje in izkoriščanje nafte in zemeljskega plina v Severnem morju.
Razvoj sodobnega prometa.
Skupni razvojni programi EU.
Prestrukturiranje starih industrijskih območij.
Tehnološki in znanstveni razvoj po 2. svetovni vojni.
Večja povezanost med univerzami in industrijo (fenomen Cambridge).
Za vsak pravilen odgovor 1 točka, skupaj 2 točki.
29. *Proces:* suburbanizacija ali urbanizacija ali širjenje mesta.
Pojasnitev: mesto se je širilo ob železniških progah oz. prometnicah, ki se stekajo v njegovo središče. Tukaj so bile najboljše možnosti za prevoz blaga in ljudi.
Za pravilno poimenovanje procesa 1 točka, za pravilno pojasnitev 1 točka, skupaj 2 točki.
30. *Škotska:*
Območje je odmaknjeno od najrazvitejših predelov Evrope ter Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske.
Primanjkuje rud in energijskih virov.
Višji relief.
Odseljevanje izobraženih mladih ljudi.
Severna Irska:
Območje je odmaknjeno od najrazvitejših predelov Evrope.
Primanjkuje rud in energijskih virov.
Politična nestabilnost. Terorizem. Trenja med prevladujočimi protestanti in katoličani, ki so v manjšini.
Odseljevanje izobraženih mladih ljudi.
Za vsak pravilen, vendar različen opis vzroka, 1 točka, skupaj 2 točki.
31. Finančne spodbude države.
Ugodna posojila.
Pojav podružničnih tovarn in montažnih oddelkov tujih multinacionalnih družb, ki so tukaj našle možnost cenejše naložbe.
Načrtovano preseljevanje industrijskih obratov na obrobje mesta, kjer je več razpoložljivih površin.
Dobre povezave z neposredno bližino Londona.
Razpoložljivi visokokvalificirani delavci. Bližina univerz in raziskovalnih inštitutov.
Za vsak pravilen odgovor 1 točka, skupaj 2 točki.

IZPITNA POLA 2 (Geografija Slovenije)**D1 – SLOVENIJA**

1. Relief (nadmorska višina, ekspozicija, tip reliefa ali reliefna izoblikovanost) / lega ob morju (vpliv morja, bližina Sredozemskega morja, lega ob Jadranskem morju, oddaljenost od morja, lega razmeroma blizu Atlantskega oceana) / geografska širina (lega v srednjih geografskih širinah, lega v pasu zahodne zračne cirkulacije, lega na območju nihanja polarne fronte) / lega na obrobju Panonske kotline / lega na stiku Sredozemlja, Alp, Panonske kotline in Dinarskega gorstva (lega na stiku 4 velikih evropskih naravnih enot).
Za tri ali dva pravilna odgovora 1 točka.
2. A: zmerno celinsko podnebje / subkontinentalno podnebje / subcelinsko podnebje / omiljeno celinsko podnebje / zmerno kontinentalno podnebje / celinsko podnebje / celinsko vlažno podnebje / kontinentalno vlažno podnebje
B: gorsko podnebje / alpsko podnebje / montansko podnebje
C: zmerno sredozemsko podnebje / submediteransko podnebje / omiljeno sredozemsko podnebje / zmerno mediteransko podnebje
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva 1 točka.
3. *Pojasnitev temperaturnih razmer:* Temperature so nižje zaradi višje nadmorske višine. / V alpskih dolinah in visoko ležečih kraških kotanjah (poljih, uvalah, dragah, kontah) so temperature nižje zaradi močnih temperaturnih inverzij (obratov).
Pojasnitev padavinskih razmer: Alpe in Visoke dinarske planote (alpsko-dinarska pregrada) predstavljajo oviro za vlažne od JZ in Z dotekajoče zračne gmote, ki so se ob pregradi prisiljene dvigati, zaradi česar pride do močnih orografskih padavin. / Na alpsko-dinarski pregradi prihaja do močnih orografskih padavin.
Za obe smiselni pojasnitvi 2 točki, za eno 1 točka.
4. C
1 točka
5. *Povprečna letna temperaturna amplituda:* 21,5 °C / 21,5 stopinje
Regija (pokrajina): Obpanonske pokrajine / Subpanonska Slovenija / Subpanonske pokrajine / Panonski svet / Prekmurje / SV Slovenija / Pomurje / Pomurska ravnina
Za dva pravilna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.
6. Vodotoki imajo nizek vodostaj zaradi majhne količine padavin, ki pade v času poletnega padavinskega viška.
V strugah je malo vode zaradi visokih temperatur in s tem povezanega visokega izhlapevanja. Veliko vode porabijo rastline, ker je poleti rastna doba na vrhuncu.
Za dva smiselno pojasnjena vzroka 2 točki, za enega 1 točka.

D2 – SLOVENIJA

7. C, B, A, D
Za štiri odgovore 2 točki, za tri ali dva 1 točka.
8. Prevladujejo starejši gostje / značilna je daljša doba bivanja, večje število nočitev / ni tako izrazite sezonskosti / enakomernejša zasedenost prenočitvenih zmogljivosti / prevladuje zdravljenje in rehabilitacija / boljša turistična infrastruktura / posebni programi za dobro počutje (wellnes).
Za obe opisani razliki 2 točki, za eno 1 točka.
9. *Vrsta turističnih krajev (tujci):* gorski turistični kraji
Vrsta turističnih krajev (Slovenci): zdraviliški turistični kraji
Opis: V drugih delih nekdanje Jugoslavije se je začela gospodarska, politična kriza. / Zmanjšala se je kupna moč prebivalstva. / Ovire pri prestopanju državnih meja.
Za tri odgovore 2 točki, za dva 1 točka.

10. *Opis pozitivne posledice:* Večji zaslužek od turizma / povečalo bi se število delovnih mest / izboljšala se bo prometna infrastruktura / turizem bi spodbudil razvoj drugih dejavnosti / Bohinj bi obiskalo več turistov.
Opis negativne posledice: Večji pritisk na naravno okolje / stanje okolja bi se poslabšalo / jezero in okolica bi bila bolj onesnažena / okolje bi bilo degradirano / povečala bi se hrup in gostota prometa.
Za oba odgovora 2 točki, za enega 1 točka.
11. Ima zelo raznovrstno pokrajino, ki se spreminja na kratke razdalje / ima zanimiv kraški svet, predvsem kraške jame s čudovitimi kapniki / je zelena dežela z možnostjo preživljanja dejavnih počitnic v neokrnjeni naravi / ima bogato kulturno in etnološko dediščino / leži sredi Evrope in je dobro prometno dostopna z vseh smeri / ima raznovrstno turistično ponudbo za goste z različnimi željami / ponuja kakovostno turistično infrastrukturo / ponuja odlično vino in domačo hrano / je mirna in varna dežela / turistična ponudba je dokaj poceni glede na kakovost.
Za tri smiselno navedene prednosti Slovenije 2 točki, za dve 1 točka.

E1 – SLOVENIJA

12. 1: Pesnica
2: Ptujsko jezero
3: Ormož
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva 1 točka.
13. A: D
B: S
C: S
D: D
Za štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri ali dva 1 točka.
14. *Raba tal:* vinograd
Podnebni značilnosti: višje jesenske temperature / več sončnih dni v jesenskih mesecih / večja osončenost / večja količina padavin poleti / manjša možnost pozeb v termalnem pasu / lega v termalnem pasu / manj megle
Za tri odgovore 2 točki, za dva 1 točka.
15. *Industrijska panoga:* Živilskopredelovalna industrija / živilska industrija / tekstilna industrija.
Storitvena dejavnost: Zdraviliški turizem / turizem.
Za oba pravilna odgovora 2 točki, za enega 1 točka.
16. *Opis vzroka:* Južna železnica je obšla Mursko Soboto. / Slaba prometna povezava z drugimi deli Slovenije. / Ni bila del »industrijskega polmeseca«. / V bližini ni nahajališč surovin. / Ima kmetijsko zaledje. / izseljevanje prebivalstva / obrobna lega v ogrskem delu Avstro-Ogrske.
Politika: politika policentričnega razvoja / razvoj središč zunaj »industrijskega polmeseca«.
Za tri odgovore 2 točki, za dva 1 točka.

E2 – SLOVENIJA

17. A: Zgornja Savinjska dolina
B: Pohorsko Podravje
C: Vitanjske Karavanke
Za tri pravilno naštete regije 2 točki, za dve ali eno 1 točka.
18. *Ime mokrišča:* pohorska barja / šotna barja na Pohorju / barja ob Lovrenških jezerih / Lovrenška jezera.
Opis: kotanje na neprepustni podlagi, v katerih se zadržuje voda / zaradi neprepustne kamninske osnove, glinene podlage, magmatskih in metamorfnih kamnin padavinska voda ne odteče v tla / vlažno podnebje z nižjimi temperaturami in skromnim izhlapevanjem / obilnejše padavine, ki ne odtečejo v celoti / manjši odtočni količnik zaradi uravnanega površja.
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva 1 točka.

19. *Neobnovljivi energijski vir: lignit / premog*
Najpomembnejši obnovljivi energijski vir: vodna energija / hidroenergija / voda
Obnovljivi alternativni vir: biomasa / lesni odpadki / les
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva ali enega 1 točka.
20. *Ugrezanje površja / nastanek jezer. / Zmanjšal se je delež kmetijskih zemljišč zaradi zalitja z vodo. / Potopljena oz. uničena so bila naselja, infrastruktura. / Širili so nove pozidane površine zaradi izpraznitve nekaterih naselij. / Prometno infrastrukturo so prestavili na druge oz. nove lokacije. / Povečala se je onesnaženost okolja (zraka, vode, prsti, propadanje rastlinstva).*
Za tri pravilne opise 2 točki, za dva 1 točka.
21. *Hitrejši gospodarski razvoj krajev ob 3. razvojni osi. / Boljša dostopnost do koroških središč in s tem dvig njihove konkurenčnosti. / Boljša in hitrejša dostopnost do avtocestnega križa ter sosednjih držav. / Povečan turistični promet v turistični sezoni zaradi boljše prometne povezanosti. / Z rastjo mest je povezano močnejše priseljevanje. / Manjše odseljevanje prebivalstva. / Razvoj koroških mest bo vplival na enakomernejši razvoj gospodarstva v regiji in nasprotno.*
Za oba pravilna opisa 2 točki, za enega 1 točka.